ТЫЗЭКЪОТМЭ – ТЫЛЪЭШ!

Адыгэ макъ

Голос адыга

1923-рэ илъэсым
гъэтхапэм
къыщегъэжьагъэу къыдэкlы

№ 11 (21024)

2016-рэ илъэс

ГЪУБДЖ
ЩЫЛЭ МАЗЭМ и 26-рэ

Къыхэтиутыгъэхэр икlи
нэмыкl къэбархэр
тисайт ижъугъотэщтых
WWW.ADYGVOICE.RU

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Ежь ышъхьэкlэ лъэплъэ

Аужырэ тхьамафитlум пэтхъу-Iутхъу узымрэ гриппымрэ Адыгеим зызэрэщаушъомбгъугъэм, сымаджэхэм япчъагъэ гурыт шапхъэхэм зэрашъхьадэкlыгъэм игумэкlыгъо республикэр зэлъиштагъ.

Цlыфэу ахэр къызэузыхэрэм япчъагъэ зэрэхахъорэм имызакъоу, уц Iэзэгъоу мы узхэм узэрябэныщтхэмрэ маскэхэмрэ аптекэхэм зэратемылъыжьым, зытелъхэми уасэхэр лъэшэу зэрэдагъэкlоягъэхэм иlофыгъуи щылэ хъугъэ.

АР-м и Лlышъхьэ ипресс-къулыкъу къызэритыгъэмкlэ, мы lофыгъохэм ядэгъэзыжьын, пэтхъу-Iутхъум ыкlи гриппым апэшlуекlорэ уцхэмрэ маскэхэмрэ аптекэхэм икъоу ателъынхэм АР-м и Лlышъхьэ ежь ышъхьэкlэ алъэплъэ. Цlыфхэри ащкlэ Iэпыlэгъу хъунхэу, уц Iэзэгъухэм ауасэ дагъэкlоягъэу рихьылlагъэр ежь ышъхьэкlэ къыфэтхэнэу е АР-м псауныгъэм икъэухъумэнкlэ и Министерствэ «илиние плъыр» теонэу, аптекэу уцыр зытемылъым е уасэр къызщаlэтыгъэм ыцlэ къыраlонэу пстэуми закъыфигъэзагъ. Ащ фэдэу зыцlэ къыраlорэ аптекэр елбэтэу ауплъэкlущт. Маскэхэр бэу республикэм къызэрэращагъэхэри, аптекэхэм къызэратехьащтхэри Лlышъхьэм къыхигъэщыгъ.

АР-м псауныгъэм икъэухъумэнкlэ и Министерствэ иотделэу уц Iэзэгъухэм афэгъэзагъэм ипащэ къызэриlуагъэмкlэ, аптекэхэм маскэхэр мин пчъагъэу ащэфых, блэкlыгъэ бэрэскэшхо мафэм, щылэ мазэм и 22-м, маскэ мини 150-рэ республикэм иаптекэхэм къатехьагъ. Уц Iэзэгъухэр зэщэгъоу зыщыlуагъэкlырэ чlыпlэ 50 пстэумкlи республикэм зэритыр, пэтхъу-Iутхъумрэ гриппымрэ зызэраушъомбгъурэр, цlыфхэм ащ пэшlуекlорэ пстэури ящыкlэгъэщтхэм нахьыбэу зэращэфырэр къызфагъэфеди ахэм уасэхэр лъэшэу зэрэдагъэкlоягъэхэри отделым ипащэ къыхигъэщыгъ. Нахьыпэкlэ мазэм къыкlоцl зэкlэ аптекэхэр зэхэубытагъэу пштэхэмэ, маскэ минрэ ныкъорэ — минитlу ащэщтыгъэмэ, джы зы мафэкlэ зы аптекэм маскэ мин 15 Iуигъэкlыгъ.

Псауныгъэм икъэухъумэнкlэ Министерствэм къызэритыгъэмкlэ, аужырэ чэщ-зымэфэ заулэм къакlоцl пэтхъу-Iутхъур е гриппыр къызэолlагъэу Iэпыlэгъу псынкlэм къеджэхэрэм ыкlи гриппыр къеузыгъэу, иlоф хьылъэу атхыхэрэм япчъагъэ къеIыхыгъ. Мары министерствэм «илиние плъыр» ителефон номер: **8(8772) 53-49-97.**

Непэрэмкlэ гумэкlыгъо шъхьаl

Пэтхъу-Iутхъу узымрэ гриппымрэ республикэр зэрэзэлъакlугъэр гумэкlыгъо шъхьаlэу щыlэхэм ащыщ. АР-м псауныгъэм икъэухъумэнкlэ иминистрэу Мэрэтыкъо Рустем къызэриlуагъэмкlэ, «свиной гриппыр» къяолlагъэу нэбгыри 3, пневмонием ыпкъ къикlыкlэ нэбгыри 8 дунаим ехыжьыгъэх.

Непэ джыри эпидемиер текlыгъэу пlон зэрэмылъэкlыщтыр, ау мы узитlум яз къеолlагъэу Iэпыlэгъу псынкlэм къеджэхэрэм е сымэджэщхэм ащатхыхэрэм япчъагъэ къызэреlыхыгъэр ащ къыхигъэщыгъ.

Роспотребнадзорым гигиенэмкlэ ыкlи эпидемиологиемкlэ и Гупчэ блэкlыгъэ тхьамафэм lофхэм язытетыгъэр зэфихьысыжьыгъ. Ащ ипрач шъхьаlэу Аджыр Аслъани пэтхъу-Iутхъумрэ гриппымрэ къызэузыхэрэм япчъагъэ къызэрэщыкlагъэр къыушыхьатыгъ. Гъэсэныгъэм иучреждениехэр зэрэзэфашlыгъэхэм, медицинэм епхыгъэхэм сымаджэхэмрэ lоф ащызышlэхэрэмрэ анемыкl ачlэмыхьанэу зэрашlыгъэхэм, кlымафэм ифэшъуашэу ом зыкъызэрэзэрихьокlыгъэм апкъ къикlыкlэ lофхэр нахьышlу хъунхэу ежьагъэхэу ащ елъытэ, ау узыгъэгушlонышхо джыри зэрэщымыlэм кlегъэтхъы.

Аджыр Аслъан къызэриlуагъэмкlэ, щылэ мазэм и 18-м къыщыублагъэу и 24-м нэс пштэмэ, пэтхъу-Iутхъур къызэузыгъэр нэбгырэ 3718-рэ, гриппыр — нэбгыри 125-рэ. lофхэм язытет къыпкъырыкlызэ ежь прогнозэу ышlыгъэмкlэ, джыри мы узхэр къызэузыхэрэм ахэхъоным ищынагъо зэрэщыlэри ащ къыхигъэщыгъ.

2016-рэ илъэсыр къызихьагъэм къыщыублагъэу пэтхъу-Iутхъумрэ гриппымрэ къызэузыгъэхэр зэкlэмкlи нэбгырэ 5723-рэ мэхъух. Мыхэм къахэкlырэ нэмыкl уз хьылъэхэр нахьыбэм хахыгъэх, пневмонием пштэмэ, ар къызэузырэр нэбгырэ 483-рэ мэхъу, ахэм ащыщэу 66-р кlэлэцlыкlух.

Апэрипшlым ащыщ

УФ-м финанс IофхэмкIэ и Министерствэ бюджет политикэмкIэ и Департамент илъэIукIэ субъектхэм 2015-рэ илъэсымкIэ бюджетэу агъэнэфэгъагъэхэр икъу фэдизэу шъхьэихыгъэу къагъэлъэгъуагъэмэ научнэ ушэтыпIэ финанс институтымрэ прикладной экономикэмкIэ Гупчэмрэ ауплъэкIугъ.

Урысые Федерацием исубъект 85-рэ ащ хагъэлэжьагъ. Уплъэкlунхэм субъектхэм пэшlорыгъэшъ бюджетыр зэрагъэхьазырыгъэр, ыпэрэ илъэсым телъытэгъэгъэ бюджетыр гъэцэкlагъэ зэрэхъугъэр зыщызэфахьысыжьыгъэ тхылъыр зэрэзэхагъэуцуагъэр, бюджетыр зэрагъэцакlэрэр, финансхэм зэралъыплъэхэрэр, бюджетым щыгъэнэфагъэхэр икъоу къэгъэлъэгъогъэнхэм фэшl lофэу зэшlуахыхэрэр ыкlи бюджетым ипроект зэрэзэхагъэуцорэр къыщыдалъытагъэх.

Урысыер пштэмэ, мы шапхъэхэр икъоу зыщагъэцэкlэрэ субъектипшlым Адыгеир ащыщ хъугъэ, Къыблэ федеральнэ шъолъырымкlэ ятlонэрэ чlыпlэр ыубытыгъ.

Сыдэущтэу зыщытыухъумэщта?

Урысыем гриппым джырэ уахътэ лъэшэу зыщиушъомбгъугъ. Узыр Адыгеими къэсыгъ. Цlыфэу сымаджэ хъухэрэм япчъагъэ бэ хъугъэ.

Адыгэ Республикэм псауныгъэм икъэухъумэнкlэ иминистрэ иапэрэ гуадзэу Галина Савенковам тызэрэщигъэгъозагъэмкlэ, пэтхъу-Iутхъумкlэ ыкlи гриппымкlэ сымаджэ хъухэрэм япчъагъэ гурыт шапхъэхэм ашъхьадэкlыгъ. Сымэджэщхэм ыкlи поликлиникэхэм гъэлъэшыгъэ шlыкlэм тетэу lоф ашlэ. Сымаджэхэр зэрагъэхъужьыщт Iэзэгъу уц ящыкlагъэм фэдиз ахэм яl. Республикэм lоф щызышlэрэ аптекэхэм уцэу ямыlэжьхэр охътэ кlэкlым къыкlоцl къызэращэщтым ыуж итых.

(Икlэух я 3-рэ нэкlуб. ит).

Депутатхэм апай

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм ия 55-рэ зэхэсыгъо 2016-рэ илъэсым щылэ мазэм и 28-м щыlэщт.

Зэхэсыгъом зыщахэплъэщт lофыгъохэм мы къыкlэлъыкlохэрэр ахагъэхьагъэх: законопроектхэу «Адыгэ Республикэм изаконхэу «Муниципальнэ къулыкъур Адыгэ Республикэм зэрэщыгъэпсыгъэм ехьылlагъ», «Чlыпlэ зыгъэlорышlэжьыным ехьылlагъ», «Адыгэ Республикэм ипроизводствэ ипыдзафэхэм яхьылlагъ» зыфиlохэрэм зэхъокlыныгъэхэр афэшlыгъэнхэм фэгъэхьыгъэм» ятlонэрэу ахэплъэныр; законопроектхэу «Адыгэ Республикэм и Законэу «Муниципальнэ районым (къэлэ коим) ичlыпlэ администрацие ипащэ Iэнатlэ Iуагъэхьащтымкlэ шэпхъэ тедзэу щыlэхэм, къэралыгъо полномочие заулэмэ ягъэцэкlэнкlэ Адыгэ Республикэм имуниципальнэ район (икъэлэ кой) ичlыпlэ администрацие ипащэ Iэнатlэ Iуагъэхьащтым контракт гъэнэфагъэ зэрэдашlырэм яхьылlагъ» зыфиlорэм кlуачlэ имыlэжьэу лъытэгъэным фэгъэхьыгъэм», Адыгэ Республикэм изаконхэу «Къоджэ псэупlэхэм чlыпlэ мэхьанэ зиlэ lофыгъохэр афэгъэзэгъэнхэм ехьылlагъ», «Адыгэ Республикэм и Законэу «Чlыпlэ зыгъэlорышlэжьыным ехьылlагъ» зыфиlорэм зэхъокlыныгъэхэр фэшlыгъэнхэм фэгъэхьыгъэм», «Сабый ибэхэм, ны-тыхэр зышъхьарымытыжь кlэлэцlыкlухэм унэхэр ятыгъэным ехьылlагъ» зыфиlохэрэм зэхъокlыныгъэхэр афэшlыгъэнхэм фэгъэхьыгъэм» апэрэу ахэплъэгъэныр ыкlи нэмыкl lофыгъохэр.

Жуковскэм иурам тет унэу N 22-м хэт Залышхоу зэхэсыгъохэр зыщызэхащэрэм сыхьатыр 11.00-м ащ иlофшlэн щыригъэжьэщт.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Владимир НАРОЖНЫЙ

ШэпхъакIэхэм защытехьэхэрэ уахътэм

Федеральнэ къэралыгъо шапхъэхэм гъэсэныгъэм илъэныкъо зэфэшъхьафхэр игъорыгъоу затехьэхэрэр илъэс заулэ хъугъэ. Ащ фэдэу кIэлэцIыкIу IыгъыпIэхэм а шапхъэхэм ащытехьанхэмкIэ амалэу щыIэхэр илъэсым ыкIэм АР-м гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ и Министерствэ зэригъэшIагъэх.

УплъэкIунэу ащ зэхищагъэхэм якIэуххэм къызэрэщаIорэмкIэ, а шэпхъакIэхэм атехьанхэмкIэ амал дэгъухэр щыIэхэу къычIэкIыгъ. АпэрэмкIэ, кIэлэцIыкIу IыгъыпIэхэм япчъагъэ хэхъуагъ. 2014-рэ илъэсым итыгъэгъазэ къыщегъэжьагъэу кIэлэцIыкIоу еджапIэм чIэмыхьагъэхэм гъэсэныгъэр зыщызэрагъэгъотырэ учреждениехэм джыри 5 къахэхъуагъ. Ахэм яшIуагъэкIэ, Мыекъуапэ пштэмэ, чIыпIэ 1020-рэ щыIэ хъугъэ. КIэлэцIыкIу IыгъыпIэхэу NN 21-р, 22-р, 24-р, 26-р ыкIи 33-р щыIэхэм къахэхъуагъэх. Ахэм шIыгъакIэхэри, икIэрыкIэу агъэпсыжьыгъэхэри ахэтых.

Сыдэу щытми, 2015-рэ илъэсым икъихьагъум къыщегъэжьагъэу Адыгеим зэкIэмкIи чIыпIэ 1390-рэ кIэу щагъэпсыгъ. Чэзыум ежэрэм ащ фэдиз сабый хэкIыгъ.

Министерствэм къызэрэщытаIуагъэмкIэ, ащ ыужи республикэм чIыпIэ 820-рэ щагъэпсыгъ. Ахэр нахьыбэрэмкIэ районхэр ары зыщашIыгъэхэр, федеральнэ бюджетым къытIупщыгъэ ахъщ апэIуагъэхьагъэр.

Мы илъэсым икъихьагъум ехъулIэу республикэм сабый мин 22252-рэ кIэлэцIыкIу IыгъыпIэхэм ащэх. Министерствэм къызэрэщытаIуагъэмкIэ, илъэсищым къыщегъэжьагъэу блым нэс зыныбжьхэм непэ кIэлэцIыкIу IыгъыпIэм чIыпIэ щыряI. А Iофыгъохэр зэшIохыгъэ хъунхэмкIэ лъэшэу ишIуагъэ къэкIуагъ сабыеу еджапIэм чIэмыхьагъэхэм ягъэсэныгъэ нахьышIоу зэхэщэгъэным фэгъэхьыгъэ программэм, ащ къыдилъытэрэ ахъщэр республикэм къызэрэIэкIэхьагъэм. НахьыбэрэмкIэ чIыпIакIэхэр еджапIэхэм, кIэлэцIыкIу IыгъыпIэхэм апашIыхьэгъэ унэхэм е ахэм класс лыеу ахэтхэм яшIуагъэкIэ къахэхъуагъэх. Ащ фэдэу илъэсыр имыкIызэ Красногвардейскэ районым игимназиеу зыщемыджэжьыхэрэр кIэлэцIыкIу IыгъыпIэ ашIыжьи, чIыпIи 190-рэ къытыгъ. Джэджэ район участковэ сымэджэщым иунэу зэтырагъэпсыхьагъэм ишIуагъэкIэ, чIыпIэ 60 щыIэ хъугъэ. Шэуджэн районымкIэ Джыракъые дэт кIэлэцIыкIу IыгъыпIэу «Бэрэчэт» зыфиIорэм джыри чIыпIэ 50 чIэфэнэу зэтырагъэпсыхьажьыгъ. Къутырэу Мамацевым чIыпIэ 40 щашIыгъ. Тэхъутэмыкъое районым чIыпIи 120-рэ, Кощхьэблэ районым чIыпIэ 60 къащызэIуахыгъ. Ащ фэдэу Улапэ, Очэпщые ыкIи нэмыкI псэупIэхэм кIэлэцIыкIу IыгъыпIэм тегъэпсыхьэгъэ унэхэр ащашIыгъэх.

КIэлэцIыкIу IыгъыпIэхэм гъэсэныгъэмкIэ федеральнэ шэпхъакIэхэр зыщаштэхэрэм ахэм яIофышIэхэм яшIэныгъэхэм ахэгъэхъогъэн фае. Ар министерствэм къыдилъытэзэ, шIэныгъэхэм защыхагъэхъорэ республикэ институтым кIэлэпIухэр щырагъэджагъэх. Нэбгырэ 342-м сыхьати 108-рэ хъурэ курсхэр афызэхащагъэх. Ащ нэмыкIэу институтым районхэм егъэджэнхэр ащыригъэкIокIыгъ. ЗэкIэмкIи курсхэр нэбгырэ 614-мэ акIугъ. Министерствэм ыкIи республикэм икъалэхэмрэ ирайонхэмрэ гъэсэныгъэмкIэ ягъэIорышIапIэхэм Iофэу зэшIуахыгъэм ишIуагъэкIэ, кIэлэцIыкIу IыгъыпIэхэр гумэкIыгъо хэмылъэу къэралыгъо шэпхъакIэхэм атехьанхэ алъэкIыгъ.

Арэу щытми, джыри зэшIомыхыгъэ Iофыгъохэр щыIэх. ГущыIэм пае, кIэлэцIыкIу IыгъыпIэхэм икъу фэдизэу сабый пэпчъ Iоф щыдэпшIэным пае ахэм ащылажьэхэрэм япчъагъэ икъоу щыIэн фае. Ау уплъэкIунхэм къызэрагъэлъагъорэмкIэ, 2014-рэ илъэсым къыщегъэжьагъэу кIэлэцIыкIу купым (группэм) хэтыщт кIэлэпIухэм япчъагъэ икъурэп, республикэмкIэ гурытымкIэ а пчъагъэр 1,7-рэ мэхъу. Ащ къикIырэр, купэу сабый 20 — 30 хъурэм нэбгыри 2 хэтынэу хъурэп.

Тэхъутэмыкъое районымкIэ а пчъагъэр 1,4-рэ, Джэджэ районымкIэ 1,5-рэ, Адыгэкъалэ, Мыекъопэ, Красногвардейскэ районхэм 1,6-рэ ныIэп зэращыхъухэрэр. ЩыкIагъэхэм ащыщ кIэлэцIыкIу IыгъыпIэхэм психологхэр зэрямакIэри. ЗэкIэмкIи психолог 83-рэ ныIэп республикэм икIэлэцIыкIу IыгъыпIэхэм Iоф ащызышIэрэр. Ар ящыкIагъэм ызыныкъу. Адрэ организациехэм психологхэр ямыIэу Iоф ашIэ.

КIэлэегъэджэ-логопедхэм япчъагъэ 49-рэ мэхъу. Ар ящыкIагъэм ипроцент 34-рэ ныIэп. Физическэ пIуныгъэмкIэ инструктор 70-мэ республикэм икIэлэцIыкIу IыгъыпIэмэ Iоф ащашIэ. Ау ар ящыкIагъэм ызыныкъу ныIэп зэрэхъурэр.

Къэралыгъо шапхъэхэу кIэлэцIыкIу IыгъыпIэхэр зытехьагъэхэм сэкъатныгъэ зиIэ сабыйхэри кIэлэцIыкIу IыгъыпIэхэм ащапIунхэр, гъэсэныгъэ ащагъотыныр къыдалъытэ. Ащ фаех зипсауныгъэ адрэхэм акIэмыхьэрэ кIэлэцIыкIухэм янэ-ятэхэри. УплъэкIунхэм къызэрагъэлъэгъуагъэмкIэ, непэ сэкъатныгъэ зиIэ сабый 34-рэ кIэлэцIыкIу IыгъыпIэхэм адрэхэм афэдэхэу къащэх. Ау ащ фэдэ сабыйхэм шъхьафэу Iоф адэпшIэн фае. Ахэм адэлэжьэщт специалистхэр, программэ шъхьафхэр зэрэщымыIэхэм Iофыр къызэтыраIажэ. Сэкъатныгъэ зиIэ сабыйхэм кIэлэцIыкIу IыгъыпIэм Iоф ащыдэпшIэным пае ащ тегъэпсыхьэгъэ IофышIэхэр щыIэнхэ фае. Непэрэ мафэм а Iофыр тэрэзэу зэхэщэгъэнэу хъурэп.

ЩыкIагъэу щыIэхэм ащыщ кIэлэцIыкIу IыгъыпIэхэм сабыйхэм япсауныгъэ изытет лъыплъэрэ IофышIэхэр икъу фэдизэу зэрямыIэхэр. Мы Iофыгъор ащызэшIуахыгъ Кощхьэблэ, Тэхъутэмыкъое, Шэуджэн, Теуцожь районхэм ыкIи Адыгэкъалэ. Ау сабый 858-мэ джыри кIэлэцIыкIу IыгъыпIэхэм медикэ-санитар IэпыIэгъу ащагъотынэу амал яIэп. Ащ фэдэу Красногвардейскэ районымкIэ кIэлэцIыкIу IыгъыпIэхэу NN 8-м, 10-м, 13-м, 17-м, 25-м медицинэ IофышIэ яIэп. Къалэу Мыекъуапэ дэт кIэлэцIыкIу IыгъыпIэхэу NN 3-м, 28-м ыкIи 30-м, Мыекъопэ районымкIэ кIэлэцIыкIу IыгъыпIэу N 24-м ащ фэдэ IофышIэ яIэп. IпшъэкIэ къызэрэщытIуагъэу, ахэм зэкIэмкIи сабый 858-рэ ащаIыгъ. Арышъ, джыри зэшIохын фэе Iофыгъоу щыIэр бэ.

СИХЪУ Гощнагъу.

ЯлэжьапкIэ процент 20 къыхэхъуагъ

БзэджашIэхэм пшъэдэкIыжь ягъэхьыгъэнымкIэ федеральнэ къулыкъум и ГъэIорышIапIэу Адыгэ Республикэм щыIэм иколлегие джырэблагъэ игъэкIотыгъэ зэхэсыгъо иIагъ. Оперативнэ-къулыкъу, къыдэгъэкIын-хъызмэт ыкIи финанс-экономикэ IофшIэным алъэныкъокIэ 2015-рэ илъэсым Iофэу ашIагъэм изэфэхьысыжьхэр ащ щашIыгъэх, мы илъэсым анахьэу анаIэ зытырагъэтыщтхэр агъэнэфагъэх.

Коллегием итхьаматэу, чIыпIэ ведомствэм ипащэу Сергей Клюй яIофшIэн зэфэхьысыжьхэр къыфишIыхэзэ къызэриIуагъэмкIэ, блэкIыгъэ илъэсым гъэIорышIапIэм иучреждениехэм зыпкъитыныгъэ, рэхьатныгъэ ахэлъыгъ, хьапсым чIэсхэм кIатхъужьыгъэу къыхэкIыгъэп. Джащ фэдэу ахэм бзэджэшIагъэу зэрахьагъэхэм япчъагъэ фэди 2,5-кIэ нахь макIэ хъугъэ.

БзэджашIэхэм пшъэдэкIыжь ягъэхьыгъэнымкIэ федеральнэ къулыкъум и ГъэIорышIапIэу Адыгэ Республикэм щыIэм иучреждениехэм ащыбгъэфедэ мыхъущт пкъыгъохэр гъэбылъыгъэкIэ адамыхьанхэм фэшI пэшIорыгъэшъ Iофтхьабзэхэр зэрахьагъэх. Телефоным дэлъ сим-картэхэр хьапсым дэзыхьан гухэлъ зиIэу къыхагъэщыгъэхэм япчъагъэ фэди 3,5-кIэ, мобильнэ телефонхэр процент 22-кIэ нахьыбэ хъугъэх. Хьапсхэм ащыбгъэфедэхэ мыхъущт пкъыгъохэр хьапсчIэсхэм аIэкIагъэхьан мурад зиIагъэхэу административнэ пшъэдэкIыжьхэр зытыралъхьагъэхэр процент 25-кIэ нахьыб.

Хьапсым чIэсхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ Iофхэм язытет нахь дэгъу хъугъэ, ащ дакIоу ялэжьапкIэ процент 20 къыхэхъуагъ, хьапс зытелъхэу IофшIэпIэ чIыпIэ зыгъотыгъэхэм япчъагъэ фэдитIукIэ нахьыбэ хъугъэ.

Арэу щытми, хьапсым чIэсхэм янахьыбэм IофшIэн зэрарамыгъэгъотышъурэр гумэкIыгъоу яIэхэм ащыщ. Ар дэгъэзыжьыгъэным гъэIорышIапIэм ынаIэ тет. Мы гумэкIыгъор зэшIохыгъэ хъунымкIэ гъэIорышIапIэм ипромышленнэ сектор бизнес цIыкIум ыкIи гурытым апылъ субъектхэм яорганизациехэм зэпхыныгъэхэр адишIынхэ, ахэр къыхигъэлажьэхэзэ, продукциер нахьыбэу къыдагъэкIын фаеу алъытэ. Арэущтэу зыхъукIэ, IофшIэпIэ чIыпIэхэри нахьыбэу арагъэгъотыщтых, нэкъокъон зылъэкIыщт продукцие лъэпкъыкIэхэм якъыдэгъэкIыни хагъэхъон амали яIэщт.

Уголовнэ Iоф къызфызэIуахыгъэхэу, ау хьапс зытемылъхэм яIофыгъохэми коллегием хэтхэр атегущыIагъэх. 2015-рэ илъэсым нэбгырэ 2389-мэ хьапс зыпымылъ уголовнэ Iофхэр къафызэIуахыгъэх. Уголовнэ-гъэцэкIэкIо системэм икъулыкъушIэхэм мыхэм адызэрахьэгъэ Iофтхьабзэхэм къэгъэлъэгъонышIухэр къакIэкIуагъэх. БзэджэшIагъэхэр ятIонэрэу зезыхьагъэхэм япчъагъэ процент 53-кIэ нахь макIэ хъугъэу агъэунэфыгъ.

Шъугу къэдгъэкIыжьын, непэрэ мафэм ехъулIэу бзэджашIэхэм пшъэдэкIыжь ягъэхьыгъэнымкIэ федеральнэ къулыкъум и ГъэIорышIапIэу Адыгэ Республикэм щыIэм учреждении 6 хэхьэ, ахэм ащыщэу 2-р колоние-поселениех, 2-р пхъашэу зыщагъэпщынэхэрэ учреждениех. ЗэкIэмкIи хьапс зытелъ нэбгырэ мини 2-м ехъу ащаIыгъ, ахэм ащыщэу процент 31,6-р Адыгеим щыщых.

КIАРЭ Фатим.

Водительхэу зыукъуагъэхэр агъэпщынагъэх

Гъогухэм атехъухьэрэ хъугъэ-шIагъэхэр дэгъэзыжьыгъэнхэр, ахэм ахахырэ шъобжхэр, фыкъоныгъэхэр нахь макIэ шIыгъэнхэр ямурадэу щылэ мазэм и 22 — 23-м республикэм ишъолъыр профилактикэ Iофтхьабзэу «Ешъогъэ водителыр» зыфиIорэр щыкIуагъ.

Ешъуагъэу машинэхэр зезыфэхэрэр нахь къызщекIокIынхэ алъэкIыщтэу зэгуцэфэхэрэ чIыпIэхэр гъогу-патруль къулыкъум инарядхэм къаплъыхьагъэх, къагъэгъунагъэх.

ГИБДД-м и ДПС ихэушъхьафыкIыгъэ батальон иамалхэри ыкIуачIи къызфагъэфедэзэ, Iофтхьабзэр окIофэ ешъуагъэу рулым Iусхэр къыхагъэщыгъэх. Джащ фэдэу машинэр зэрафэнымкIэ фитыныгъэр зыIахыгъэу, ау ащ пае къэмынэу зекIохэу къаубытыгъэхэри агъэпщынагъэх.

Т. ЛIЫУНАЕР.

ХэушъхьафыкIыгъэ батальоным иротэу N 1-м икомандир, полицием имайор.

Уголовнэ Iоф къыфызэIуахыгъ

Станицэу Джаджэм дэт унэ горэм Адыгэ Республикэм и Наркоконтроль иIофышIэхэм наркотик лъэпкъэу «марихуана» зыфиIорэм фэдэу грамм 16904-рэ ыкIи кIэп чылапхъэ къырагъотагъэх.

Илъэс 43-рэ зыныбжь унэм ибысым зыми Iоф щишIэрэп, ащ къызэриIуагъэмкIэ, илъэсипшI хъугъэу наркотикыр зэрехьылIэ, кIэпыр ихатэ къыщегъэкIы ыкIи ащ марихуанэр хешIыкIы. Ыщэн мурад имыIагъэу, ар ежь ышъхьэкIэ ыгъэфедэу ары хъулъфыгъэм къызэриIуагъэр.

Хэбзэнчъэу наркотикыр зэригъэфедэрэм къыхэкIэу, хъулъфыгъэм уголовнэ Iоф къыфызэIуахыгъ. Джыдэдэм следствиер макIо, бзэджашIэм илъэси 10 хьапс тыралъхьан алъэкIыщт.

Наркотикхэр хэбзэнчъэу гъэзекIогъэнхэм пэуцужьырэ Федеральнэ къулыкъум Краснодар краимкIэ ишъолъыр гъэIорышIапIэ АР-мкIэ икъутамэ ипресс-къулыкъу.

Сыдэущтэу зыщытыухъумэщта?

(Апэрэ нэкІубгъом къыщежьэ).

Сыда грипп зыфаІорэр?

ЦІыф пэпчъ гриппым зэригъэсымаджэрэр, ыпкъышъол зэрарэу къырихырэр зэфэшъхьаф. Зыхэр мэфэ заулэкІэ мэхъужьых, нэмыкІхэр нахьыбэрэ егъэсымаджэх.

> Псаунигъэр къэухъумэгъэнымкІэ Дунэе организацием къызэриІорэмкІэ, гриппым пэшІуекІорэ пэшІорыгъэшъ Іофтхьэбзэ пстэуми анахь шІуагъэ къэзыхьыхэрэр вакцинэхэр арых. Гриппым хэлъ инфекциехэм цІыфым ыпкъышъол зыщамыушъомбгъуным ахэр фэІорышІэх.

Гриппыр — зэпахырэ уз, хэтрэ цІыфи ыгъэсымэджэн ылъэкІыщт. Мы узыр вирусым «къегъэущы». Ар жьым хэтэу цІыфхэм зэпахыжьы, жьыкъэщапІэхэм иягъэ арегъэкІы.

НахьыбэрэмкІэ цІыфхэр гриппым мэфэ заулэрэ егъэсымаджэх, ау хьылъэу рекІокІыни, цІыфыр мы узым илІыкІыни ылъэкІыщт.

Хэужъыныхьэгъэ (хроническэ) узхэр гриппым «къегъэущыжьых». Ахэм анэмыкІхэри нахь хьылъэ ешІых. Тхьабылым епхыгъэ узхэр (пневмониер, бронхитыр) къыхэкІынхэ алъэкІыщт. Пневмониер ары гриппым илІыкІыхэрэм лъапсэ афэхъурэр. ЖьыкъэщапІэхэм япхыгъэ узхэри гриппым нахь хьылъэ ешІых.

Гу-лъынтфэ системэми гриппым иягъэ ригъэкІын ылъэкІыщт (миокардит, перикардит). Джащ фэдэу нервнэ системэм ылъэныкъокІи (менингит) гриппымкІэ сымэджагъэм къеузыным ищынагъо щыІ.

Гриппым къыхэкІыгъэ узым гумэкІыгъохэр сымаджэм къыфимыхьынхэм пае пэшІорыгъэшъ Іофтхьабзэхэр игъом пшІынхэ фае. Сымаджэ ухъугъэми, тэрэзэу зыбгъэхъужьын фае.

Нахьыбэрэм гриппыр ошІэ-дэмышІэу къежьэ. Ащ инэшанэхэм ащыщ сымаджэм температурэшхо къыкІилъхьаныр. Нэужым шъхьэр, лыпцэхэр ыкІи къупшъхьэ зэрытыпІэхэр узхэу, сымаджэр псынкІэу къэпшъэу, къапскэу, ыпэ жьыр имыхьэу къырегъажьэ.

Мыр къызэузыгъэм сыда ышІэщтыр?

ЦІыфхэм памыхыным ыкІи игъом

зигъэхъужьыныр ригъэжьэным фэшІ гриппым иапэрэ нэшанэхэр зыгъэунэфыгъэр унэм исын фае. Инфекцием зимыушъом-

> Гриппыр — зэпахырэ уз, хэтрэ цІыфи ыгъэсымэджэн ылъэкІыщт. Мы узыр вирусым «къегъэущы». Ар жьым хэтэу цІыфхэм зэпахыжьы, жьыкъэщапІэхэм иягъэ арегъэкІы.

бгъуным фэшІ сымаджэр цІыф псаухэм ахэпщын, унэ хэушъхьафыкІыгъэ ибгъэгъолъхьан фае.

Ны-тыхэр! Шъуисабый къэсымэджагъэмэ, кІэлэцІыкІу ІыгъыпІэм, еджапІэм е нэмыкІ Іофтхьэбзэ зэфэшъхьафхэу цІыфхэр зыщызэрэугъоихэрэм шъумыгъакІу. Гриппыр къызэузыгъэмкІэ анахь шъхьаІэр щылъыныр ары.

Мы уз хьылъэр къызэузыгъэм ежьежьырэу зигъэхъужьы хъущтэп. Врачыр ары илажьэр, нэужым зызэригъэхъужьыщт шІыкІэр къэзыІон фаер.

Тэрэзэу ухъужьыным пае къыоІэзэрэ врачым къыуиІорэр бгъэцэкІэн, игъом уцхэм уяшъон фае. Ахэм анэмыкІэу, щай стыр, минеральнэ е нэмыкІ псыхэм уяшъо зэпытын фае.

38 — 39-м нэсэу температурэ уиІэ зыхъукІэ, участковэ врачым е «ІэпыІэгъу псынкІэм» укъеджэн фае.

Сымаджэр пскэ е псы зыхъукІэ, ыжэ ыкІи ыпэ салфеткэ аІуиубытэзэ ышІын фае.

Сымаджэр зэрылъ унэр ренэу хъэдэн лэбкІэ къэплъэкІызэ пшІын фае. Вирусыр зыукІыхэрэр, дезинфекцие зышІыхэрэр къызфэбгъэфедэхэмэ нахьышІу хъущт.

Гриппыр къызэузыгъэ сымаджэм бэрэ удэгущыІэныр ищыкІагъэп. Ащ ІэпыІэгъу уфэхъу зыхъукІэ, медицинэ маскэ зыІуплъхьэзэ пшІын фае.

Сыдэущтэу гриппым зыщыуухъумэщта?

Псаунигъэр къэухъумэгъэнымкІэ Дунэе организацием къызэриІорэмкІэ, гриппым пэшІуекІорэ пэшІорыгъэшъ Іофтхьэбзэ пстэуми анахь шІуагъэ къэзыхьыхэрэр вакцинэхэр арых. Гриппым хэлъ инфекциехэм цІыфым ыпкъышъол зыщамыушъомбгъуным ахэр фэІорышІэх.

ЦІыфхэм зэкІэми вакцинэ зыхарагъэлъхьан фае. КІэлэцІыкІухэм, хэужъыныхьэгъэ узхэр зиІэхэм, сабый зышъо хэлъ бзылъфыгъэхэм ыкІи

зиІофшІэнкІэ цІыфхэм нахьыбэрэ ахэтырэ медицинэ ІофышІэхэм, кІэлэегъаджэхэм, студентхэм анахьэу мыщ анаІэ тырагъэтын фае.

Узым зиушъомбгъуным ыпэкІэ тхьамэфитІу е тхьамэфищ иІэу вакцинацие пшІын фае. Ар медицинэ учреждением щыпшІыщт. Пстэуми апэу врачыр къыоплъынышъ, нэужым мыщ ишІын фэгъэсэгъэ медицинэ персоналым къыпхилъхьаныр ары тэрэзыр.

Гриппыр къыомыутэкІыным пае прививкэ зызябгъэшІыкІэ, анахь зэрар

> 38 — 39-м нэсэу температурэ уиІэ зыхъукІэ, участковэ врачым е «ІэпыІэгъу псынкІэм» укъеджэн фае.

къэзыхьырэ вирусхэм пкъышъолыр ащыоухъумэ. Ау вирус зэфэшъхьафэу 200-м ехъу джыри къэнэ. Ахэм зэрарышхо цІыфым рагъэкІырэп, ау пэтхъу-ІутхъукІэ сымэджэным икъэкІуапІэхэуи мэхъух. Ащ къыхэкІэу, пэтхъу-

> Нахьыбэрэм гриппыр ошІэ-дэмышІэу къежьэ. Ащ инэшанэхэм ащыщ сымаджэм температурэшхо къыкІилъхьаныр. Нэужым шъхьэр, лыпцэхэр ыкІи къупшъхьэ зэрытыпІэхэр узхэу, сымаджэр псынкІэу къэпшъэу, къапскэу, ыпэ жьыр имыхьэу къырегъажьэ.

ІутхъумкІэ, гриппымкІэ сымаджэхэрэм япчъагъэ нахьыбэ зыщыхъурэ уахътэм пэшІорыгъэшъ Іофтхьабзэхэм унаІэ атебгъэтын фае.

Гриппыр къыомыутэкІыным пае пэшІорыгъэшъ Іофтхьабзэхэр:

***Эпидемие сезоныр къемыжьэзэ, гриппыр къыомыутэкІыным фэшІ прививкэ пшІын фае.**

***Общественнэ транспортым ыкІи цІыфыбэ зыщызэхэхьэрэ чІыпІэхэм узэращыІэрэ уахътэр нахь макІэ шІы.**

***ЦІыфыбэ зыщызэхэт чІыпІэхэм медицинэ маскэр ащызыІугъэлъ.**

***Гриппым инэшанэхэр зиІэхэм благъэу уямыкІуалІ.**

***Бэрэ ыкІи дэгъоу пІэхэр тхьакІых, анахьэу общественнэ транспортым укъикІыжьмэ е гъогум укъытекІыжьмэ.**

***Общественнэ транспортым е гъогум укъытекІыжьмэ пэ кІоцІыр тхьакІы.**

***Узэрыс унэм жьы ренэу къигъахьэзэ шІы.**

***Узэрыс унэр хъэдэн лэбкІэ къэлъэкІыхьэ зэпыт.**

***Витамин С зыхэлъ гъомылапхъэхэр нахьыбэрэ шхых.**

***Бжьыныф ыкІи бжьын зыхэлъ гъомылапхъэхэр нахьыбэрэ шхых.**

***Иммунитетыр къэзыІэтырэ препаратхэм яшъу, ау апэрапшІэу врачым еупчІыжь.**

Унэм е Іоф зыщыпшІэрэ чІыпІэм гриппымкІэ къэсымэджагъэ горэ къыхэкІыгъэмэ, пэшІорыгъэшъ уцхэм яшъу.

ЗыгъэчъыекІ, тэрэзэу шхэ, физкультурэ ренэу шІы, уипсаунигъэ зыпсыхьащт Іофтхьабзэхэр удэмышъхьахэу гъэцакІэх.

Адыгэ Республикэм псаунигъэр къэухъумэгъэнымкІэ и Министерствэ исайт къызфигъэфедэзэ зыгъэхьазырыгъэр ГЪОНЭЖЬЫКЪО Сэтэнай.

Социальнэ ухъумэныгъэм ехьылIагъ

Пенсионер, ау Iоф ешIэ

Пенсиехэмрэ социальнэ тынхэмрэ мы илъэсым сыдэущтэу гъэпсыгъэщтха? IофшIэнымкIэ Министерствэмрэ ПенсиехэмкIэ фондымрэ тиIэпыIэгъухэу зэкIэ зэхъокIыныгъэу щыIэщтхэр зы чIыпIэм щызэIудгъэкIагъэх.

Пенсиехэмрэ социальнэ тынхэмрэ къазэрахэхъощт шIыкIэр

Мэхьанэ шъхьаIэ зиIэ зэхъокIыныгъэр: 2016-рэ илъэсым апэрэу страховой пенсиехэм къазыфыхагъэхъощтхэр Iоф зымышIэрэ пенсионерхэр арых ныIэп. Пенсиехэмрэ гъэнэфагъэ ахъщэ тынэу ащ игъусэмрэ мэзаем и 1-м процентi 4 къахэхъощт.

Индексацие зашIырэ ужым гъэнэфагъэ ахъщэ тынэу пенсием игъусэр мэзэ телъытэу сомэ 4558-рэ чапыч 93-м нэсыщт. Джащ фэдэу пенсие баллым уасэу иIэр сомэ 74,27-м нэсынэу агъэнэфагъ. 2015-рэ илъэсым ар сомэ 71,41-рэ хъущтыгъ. Ныбжьым телъытэгъэ гурыт илъэс страховой пенсиер 2016-рэ илъэсым сомэ 13132-м нэсыщт.

Къэралыгъо пенсие обеспечением тегъэпсыкIыгъэ пенсиехэм, ахэм ахэхьэ социальнэ пенсиери, мэлылъфэгъум къахэхъощт. ЦIыфым Iоф зэришIэрэм е зэримышIэрэм емылъытыгъэу, а пенсиехэм процентi 4 къахэхъощт. А зэхъокIыныгъэхэм яшIуагъэкIэ, социальнэ пенсиехэр 2016-рэ илъэсым сомэ 8562-м нэсыщтых.

Фэсакъыпэхэзэ Правительствэм къыщаIо 2016-рэ илъэсым иятIонэрэ кIэлъэныкъо пенсиехэр ятIонэрэу индексацие ашIынхэ зэралъэкIыщтыр. Шъыпкъэ, илъэсым икъихьагъум ахъщэм ыкIуачIэ лъэшэу къызеIыхым, финансхэмкIэ министрэу Антон Силуановым къыIуагъ ятIонэрэ индексацием пае ахъщэу яIэр имыкъун зэрилъэкIыщтыр. Сыдэу хъугъэми, къэралыгъом финансхэмкIэ амалэу иIэхэр къыдалъытэхэзэ а Iофым ехьылIэгъэ унашъо зашIыщтыр илъэсым ыгузэгухэм адэжь ныIэп.

Страховой пенсиехэм ямызакъоу, мэзаем процентi 6,4-кIэ нахьыбэ ашIыщт мазэ къэс аратырэ ахъщэ тыныр (ЕДВ-р). Ащ игъусэу социальнэ фэIо-фэшIэ купым уасэу иIэри къаIэтыщт. ТапэкIэ зэрэщытыгъэм фэдэу, фэгъэкIотэныгъэ зиIэхэм ахэр натуральнэ шIыкIэм тетэу (ыпкIэ хэмылъэу электричкэмкIэ зекIонхэр, ыпкIэ хэмылъэу Iэзэгъу уцхэр къаIыхыгъэнхэр) агъэфедэн е уасэу яIэм тегъэпсыкIыгъэу ахъщэкIэ къаIахын алъэкIыщт. Мыщ дэжьым, тапэкIэ зэрэщытыгъэм фэдэу, пенсионерыр зэрыпсэун ылъэкIыщт ахъщэ анахь макIэу хабзэм ыгъэнэфагъэм нахь макIэу федэ къызыIэкIахьэрэ пенсионерхэм ахэтыщтэп. ЫпэкIэ щыIэгъэ шапхъэр зэмыхъокIыгъэу къэнэжьы: зэкIэ Iоф зымышIэрэ пенсионерхэм социальнэ ахъщэ тын хэгъэхъожь аратыщт. Ащ шапхъэу пылъыр пенсионерыр зэрыпсэун ылъэкIыщт ахъщэ анахь макIэу зыщыпсэурэ регионым щагъэнэфагъэм лъыкIэзыгъэхьажьыщтым фэдиз ахъщэ тын фыхэгъэхъожьыгъэныр ары.

ШышъхьэIу къэлъытэжьынхэр

2015-рэ илъэсым Iоф зышIэгъэ пенсионерхэм, тапэкIэ зэрэщытыгъэм фэдэу, 2016-рэ илъэсым ишышъхьэIу ястраховой пенсиехэм къахэхъощт. 2015-рэ илъэсым телъытэгъэ пенсие баллхэу къафалъытагъэхэм атегъэпсыкIыгъэу страховой пенсиехэр икIэрыкIэу къафалъытэжьыщтых, ау ахъщэм телъытагъэмэ, ар пенсие баллищым нахьыбэн ылъэкIыщтэп.

Ны мылъкур

Ны мылъкум ылъэныкъокIэ зэхъокIыныгъэ шъхьаIэу щытыр кIэлэцIыкIу сэкъатхэр щыIэныгъэм социальнэу хэгъэгъозэжьыгъэнхэм фэшI ящыкIэгъэ товархэр къэщэфыгъэнхэм ыкIи ящыкIэгъэ социальнэ фэIо-фашIэхэм ауасэхэм а мылъкум щыщ ахъщэ джы апэIуагъэхьан алъэкIынэу зэрагъэпсыгъэр ары. Товар ыкIи фэIо-фэшIэ лъэпкъэр зыфэдэхэр УФ-м и Правительствэ ыухэсыщтых ыкIи ащ ыуж ахъщэр гъэфедэгъэным ехьылIэгъэ лъэIу тхылъхэр ПенсиехэмкIэ фондым аIихыхэу ыублэщт. Мыщ дэжьым къыщыIуагъэмэ хъущт ны мылъкум ехьылIэгъэ программэр джыри илъэситIу пIалъэкIэ зэрэлъагъэкIотагъэр. НэмыкIэу къэпIон хъумэ, унагъом сертификат ратыщт ятIонэрэ е ащ къыкIэлъыкIорэ сабыир 2018-рэ илъэсым итыгъэгъазэ и 31-м шIомыкIэу къэхъугъэмэ е ыпIунэу къаIихыгъэмэ.

Ны мылъкур ахъщэкIэ къаIыхыгъэныр

Зэтыгъо ахъщэ тын къаIыхыгъэным ехьылIэгъэ лъэIу тхылъхэр аIыхыгъэнхэр ПФР-м 2016-рэ илъэсым лъигъэкIотэщт. Ау лъэIу тхылъхэр аIыхыгъэнхэм пIэлъэ гъэнэфагъэ иIэу щыт. Ар 2016-рэ илъэсым игъэтхапэ и 31-м шIокIын ылъэкIыщтэп. Арышъ, а амалыр зыгъэфедэ зышIоигъохэм пIальэр зыIэкIамыгъэкIымэ нахьышIу.

Пенсиехэр афэгъэуцугъэнхэр

ИкIыгъэ илъэсым къыщыублагъэу пенсиехэр къэлъытэгъэнхэм (пенсие формулэкIэ зэджагъэхэм) ишапхъэхэр зэхъокIыгъэх: джы пенсиер зыфэдизыщтыр зэлъытыгъэр пенсием кIонэу щытым пенсие коэффициент (балл) пчъагъэу зэIуигъэкIагъэр ары. Ар занкIэу япхыгъ стажымрэ илэжьапкIэ зыфэдизыгъэмрэ.

А балл пчъагъэу цIыфым зэIуигъэкIагъэр зы баллым уасэу иIэм рагъао. Баллым уасэу иIэр илъэс къэс хэбзэгъэуцухэм аухэсы.

КъызэтынэкIыгъэ 2015-рэ илъэсым зэрэщытыгъэм елъытыгъэмэ, 2016-рэ илъэсым зы баллым уасэу иIэр соми 2,86-кIэ нахьыбэ хъугъэ.

Пенсие формулэм зэригъэнафэрэмкIэ, 2016-рэ илъэсым пенсием кIоным ифитыныгъэ иIэ хъуным фэшI цIыфым стажэу илъэси 7 ыкIи пенсие баллэу 9 иIэнхэ фае. ЫужкIэ стажыр илъэс къэс нахьыбэ ашIыщт. Пенсие балл пчъагъэу 2016-рэ илъэсым цIыфым иIэщтыр 7,83-м шIокIын ылъэкIыщтэп. Мыщ дэжьым цIыфым пенсие етыгъэным ипIалъэу агъэнэфагъэр мэзэ 234-рэ мэхъу. ЦIыфым хэгъэгум гъашIэу щыриIэр зэрэзэхъокIырэм елъытыгъэу, ыужкIэ а мэзэ пчъагъэми зэхъокIыныгъэ фэхъун ылъэкIыщт.

Мы шэпхъэ пстэур къыдалъытэзэ, 2016-рэ илъэсым пенсием кIощтхэм япенсие зыфэдизыщтыр къафалъытэщт.

КъэIуагъэмэ хъущт ПенсиехэмкIэ фондым исайт иIэ нэкIубгъоу «Страховать ашIыгъэм иунэе кабинет» зыфиIорэм уихьэзэ пенсием узэрэкIощтым ехьылIэгъэ лъэIу тхылъыр электроннэ шIыкIэм тетэу яптын зэрэплъэкIыщтыр. Уидокументхэм зыгорэхэр ахэбгъэхъожьынхэ фаеу хъугъэмэ, ыужкIэ ахэр тхылъыпIэ шIыкIэм тетэу алъыбгъэIэсыжьынхэ плъэкIыщт.

Iоф зышIэрэ пенсионерхэм япенсиехэр

Ахэр аратыщтых, ау 2016-рэ илъэсым къыщыублагъэу индексацие ашIыщтхэп. Индексацием ехьылIэгъэ хэбзэгъэуцугъэм ишапхъэ зэригъэнафэрэмкIэ, мэзаем и 1-м къыщыублагъэу индексацием къыхиубытэхэрэр страховой пенсие зэратыхэрэр арых ныIэп. Къэралыгъо пенсие обеспечением тегъэпсыкIыгъэу, ащ хэхьэ социальнэ пенсиери, пенсие зэратыхэрэм япенсиехэр индексацие зашIыщтхэр мэлылъфэгъур ары.

Мыщ дэжьым упчIаби, хъун зылъэкIыщт лъэныкъохэри щыIэх: гущыIэм пае, блэкIыгъэ илъэсым цIыфым мэзэ заулэ нахь Iоф ымышIагъэу щытын ылъэкIыщт. Ащ имызакъоу, Iоф зышIэхэрэм мы илъэсым IофшIэныр къагъэуцун алъэкIыщт. Сыдэу хъущта ахэм яIоф?

ПФР-м къызэрэщытаIуагъэмкIэ, мэзаем щыIэщт индексацием къыхиубытэхэрэр 2015-рэ илъэсым иIоныгъо и 30-м ехъулIэу Iоф зымышIэрэ пенсионеркIэ атхыгъагъэхэр ары. Пенсионерыр ежь иунэе лэжьапIэ къызэIузыхыгъэхэм ащыщмэ, ар Iоф зышIэхэрэм ахалъытэ 2015-рэ илъэсым итыгъэгъазэ и 31-м ехъулIэу цIыфыр страховать зышIырэ статусым тегъэпсыкIыгъэу ПФР-м иучет хэтыгъэмэ. Пенсионерым 2015-рэ илъэсым ичъэпыогъу и 1-м къыщыублагъэу 2016-рэ илъэсым игъэтхапэ и 31-м нэсырэ пIалъэм IофшIэныр къыгъэуцугъэмэ, ПФР-м лъэIу тхылъкIэ ащ ехьылIэгъэ къэбар лъигъэIэсын ылъэкIыщт. Ащ фэдэ лъэIу тхылъхэр ПенсиехэмкIэ фондым аIихыщтых 2016-рэ илъэсым ижъоныгъуакIэ и 31-м нэсыфэкIэ.

ЛъэIу тхылъым зыхэплъэхэрэ ужым, къыкIэлъыкIорэ мазэм къыщыублагъэу индексацие дыхэлъытагъэу пенсионерым пенсиер къыратыщт.

Ащ ыуж пенсионерыр IофшIапIэ горэм Iухьажьыгъэкiи, страховой пенсиеу фагъэуцугъэр нахь макIэ ашIыжьыщтэп.

Пенсионерым 2016-рэ илъэсым игъэтхапэ и 31-м ыуж IофшIэныр зэпигъэугъэмэ, ПенсиехэмкIэ фондым лъэIу тхылъ ритынэу ищыкIэгъэжьыщтэп, сыда пIомэ 2016-рэ илъэсым иятIонэрэ квартал цIыфхэм лэжьапIэ языгъэгъотыхэрэм мэзэ отчетхэр зэратыхэрэ шIыкIэр къызэрыкIом тетэу гъэпсыгъэщт.

Зыгъэхьазырыгъэр СЭХЪУТЭ Нурбый.

ЛЪЭПКЪ IОФЫГЪУ

Тиадыгабз

Тыбзэ тэ тыфэмысакъэу, тырымыгущыIэу, Iум-пэм тшIымэ, нэмыкI горэ къэкIонышъ, адыгабзэр тфигъэдэхэщтэп ыкIи тфиухъумэщтэп.

Джащ пай хэти — унагъом исхэми, ны-тыхэми, еджапIэми, егъэджакIохэми, ежь кIэлэцIыкIухэми, ныбжьыкIэхэми тIэ зэкIэдзагъэу, тыгу факIоу, тинидэлъфыбзэ тыфэсакъэу тыпсэун зыкIыфаер.

Адыгэ Республикэм къэралыгъо бзитIу щэлажьэ: урысыбзэр ыкIи адыгабзэр. Апэрэр ыпэ изгъэшъыгъ, сыда пIомэ республикэм зибэ исыр урысхэр ыкIи нэмыкI лъэпкъхэу ащ рызэдэгущыIэхэрэр ары. ГухэкIми, тэ, адыгэхэр, тылъэпкъ макI. Арышъ, нахь тызэфэсакъыжьэу, тызэкъотэу сыдымкIи, акъыл хэлъэу зекIогъэныр тищыкIагъ. Адыгэ пэпчъ — цIыкIуи, ини иадыгабзэ рыгущыIэныр, ышIэныр, ащкIэ тхэкIэ-еджакIэ IэкIэлъыныр апэрэ. Ау тинидэлъфыбзэ-адыгабзэ зэрифэшъуашэу, тыгу зэкIэми факIоу ыкIи фэгъоу, шъхьэкIэфэныгъэ-лъытэныгъэ етхэу, фэтшIэщтымкIэ тыхьазырэу пфэIощтэп. Хэти нахыбэм ащ мэхьанэ гори зэрэфимышIырэм ищысэр непэ адыгабэр, афэмыгъэхъупэми, рагъэзыгъэхэм фэдэхэу урысыбзэкIэ зэрэгущыIэхэрэр, гу зылъамытахэу ным къаIуилъхьэгъэ бзэр ежьхэм ащкIэ зэрагъэпыутырэр, зэрагъэхъыбэирэр ары.

ТызыщытхъужьынымкIэ тишIугъу: кIэлэцIыкIу IыгъыпIэхэми, ублэпIэ ыкIи гурыт, сэнэхьат зэгъэгъотыпIэ еджапIабэми, шIэныгъэхэм зыщахагъэхъорэ ыкIи зыщаушэтырэ институтхэми, тыди Iофхэр ащыдэгъу закI. Адэ Iофыр ащ тетмэ, сыда адыгабзэр непи зыкIэтхьамыкIэр? Сыда ащыгъум адыгабзэм ыкIуачIэ къезыгъэIыхырэр? Сыда адыгэ тхылъ зэфэшъхьафыбэр, дэгъуи дэйий, адыгабзэкIэ къыдэкIырэ общественнэ-художественнэ журналэу «Зэкъошныгъэр», кIэлэцIыкIухэм апае къыдагъэкIырэ «Жъогъобыныр», республикэ гъэзетэу «Адыгэ макъэр» къогъу-къуадзэ зыкIашIыхэрэр? Тиадыгабзэ зэрэтшIомыIофыжьыр, ащ тыщыукIытыхьэ зэрэхъугъэр ары. Уегупшысэмэ, ар гукIодыгъу, сыда пIомэ лъэпкъыр екIодылIэпэн ылъэкIыщт. Ерэгупшыс мыщ хэти!

ТапэкIэ, советскэ лъэхъаным зэрэщытыгъэм фэдэу, хэбзэ-къулыкъу гъэнэфагъэр (цензурэр) сыда ахэм арытхэм зыкIалъымыплъэжьырэр? А къыдэкIырэ пстэумэ, зышIэн фэе дэдэхэм, цу арытми ашIэрэп. Ау хэти, егъашIи зы нэкIубгъо гори къызэгозымыхыгъи, ахэр щыкIагъэхэмкIэ аумысых. Критикэ тэрэзыр ищыкIагъ, ау къызэгомыхырэм, хэшIыкI зыфыуимыIахэм гущыIэ зытIукIэ «ор» дэмышIэхыба? ЦIэ зэфэтшIыжьыным нахьи нахь тэрэзэу сеплъы тызэдеIэзэ тыбзэ, тилъэпкъышъхьэ тыухъумэнхэр. Шышъхьэр зыблэкIыкIэ шыкIэм улъыбэнэжькIэ къикIыжьын зэрэщымыIэр къыдгурыIоным игъо дэд.

> Хъалыщ Сэфэрбый тхэкIо къодыеп, ар лIыгъэ-гукIэгъу ин зыхэлъ цIыф гъэсагъ, зэошхом иветеран. Хэгъэгур, лъэпкъыр, ахэр лъэпытэ-псэпытэ зышIэу, щызыгъэIэрэ бзэу адыгабзэр зыпишIынхэ щыIэп. Джащ пае емызэщэу мэусэ.

Ауми, щыIэх Хэгъэгум, хэкум, лъэпкъым апаемэ, зышъхьамысыжьхэр, ежь афэлъэкIыщтыр кIэзыгъэнчъэу сыдигъуи ашIэу. Ахэр щыIэныгъэм хэлъхэсыр зышIапэхэу, шъыпкъэм пфытемыдзыщтхэу, лъэпкъыбзэм, шъхьэлъытэжьныгъэм, лIыгъэм, зэфагъэм, гукIэгъум ягъогу пфытемыкIынэу, ор-орэу узытес къутамэр гоуупкIыжьмэ, укъызэрефэхыщтыр (хьалэч узэрифэщтыр) къызгурыIохэрэр арых. Ахэр джыбэ ушъагъэхэп, былым кIэнэцIыхэп, къэрар, цIыфыгъэ зыхэлъых, уяхъопсэнэуи щыт.

> ГухэкIми, тэ, адыгэхэр, тылъэпкъ макI. Арышъ, нахь тызэфэсакъыжьэу, тызэкъотэу сыдымкIи, акъыл хэлъэу зекIогъэныр тищыкIагъ. Адыгэ пэпчъ — цIыкIуи, ини иадыгабзэ рыгущыIэныр, ышIэныр, ащкIэ тхэкIэ-еджакIэ IэкIэлъыныр апэрэ.

ЗыгукIэ сыдигъуи лъэпкъым готэу, адыгэм ышъхьэ къырыкIуагъэм ымыгъэгупсэфхэрэм ащыщ тхакIоу Хъалыщ Сэфэрбый. Мыр гъашIэ зыгъэшIагъэу, зылъэгъугъэ цIыф. ЕгъашIэм лIэужыкIэхэр гъогу зафэ тещэгъэнхэм, пIуныгъэ-гъэсэныгъэ Iофышхом дэлэжьагъ. Ащ готэу, зыпишIын щымыIэу, илъэпIэ иадыгабзэ зэрэхигъэхъощтым, зэрэкIиугъоещтым пылъыгъ. Илъэсипш! пчъагъэхэм матхэ. ЗыгъэгумэкIи, зыгъэгушхуи итхыгъэхэм, итхылъхэм къащеIо. Адыгабзэр тиини, тицIыкIуи аIулъыным, адыгабзэм зиIэтыным лъэшэу ынаIэ сыдигъуи тет. Сэфэрбый кIэлэцIыкIухэм, еджакIохэм апае иIэх тхылъхэр, ахэм щыIэкIэпсэукIэр ыкIи зэкIэ къыошIэкIыгъэр уагъашIэу, къыпфызэхафэу усэ зэфэшъхьафыбэ адэт.

Хъалыщ Сэфэрбый тхэкIо къодыеп, ар лIыгъэ-гукIэгъу ин зыхэлъ цIыф гъэсагъ, зэошхом иветеран. Хэгъэгур, лъэпкъыр, ахэр лъэпытэ-псэпытэ зышIэу, щызыгъэIэрэ бзэу адыгабзэр зыпишIынхэ щыIэп. Джащ пае емызэщэу мэусэ. Мары, кIэлэцIыкIухэр, шъуиадыгабзэкIэ къэшъуIоным пае усэ-орэдэу «Елкъэжъыер» («Елочка» е «В лесу родилась елочка») зыфиIорэр Хъалыщ Сэфэрбый адыгабзэкIэ зэридзэкIыгъ.

> ЦIэ зэфэтшIыжьыным нахьи нахь тэрэзэу сеплъы, тызэдеIэзэ тыбзэ, тилъэпкъышъхьэ тыухъумэнхэр. Шышъхьэр зыблэкIыкIэ, шыкIэм улъыбэнэжькIэ къикIыжьын зэрэщымыIэр къыдгурыIоным игъо дэд.

Хэта адэ шъуащыщэу къэзыIон зылъэкIыщтыр, ИлъэсыкIэ мэфэкI орэд дахэу, хэти тикIасэу «В лесу родилась елочка» зыфиIорэр зыусыгъэхэр? Ащыгъум шъунаIэ тешъудз: ащ игущыIэхэр зыер Кудашева Раис, орэдышъор къыхэзыхыгъэр Леонид Бекман. Джы мы усэ-орэдыр адыгабзэм езыгъэкIугъэр титхакIоу Хъалыщ Сэфэрбый. ИлъэсыкIэр къихьагъэ къодый, къэкIо пэт джыри, арышъ, зэдежъугъаштэу зэжъугъашIи, адыгабзэкIэ къашъуIо.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

ОРЭД КЪЭТЭЖЪУГЪАIУ

Елкэ цIыкIу мэзым къыхэхъуагъ

ГущыIэхэр зыер Кудашева Раиса Адам ыпхъур
Орэдышъор — Бекман Леонид Карп ыкъор

Елкэ цIыкIу мэзым къыхэхъуагъ.
Ар мэзым къыщыкIыгъ.
Гъэмафи кIымафи ищыгъэу
ШхъонтIабзэуи щытыгъ.
Осхъотым орэд къыфеIо:
«Чъые, чъые, елкэжъый».
ЧъыIэм оси тырехъо ащ:
«Фэсакъ, ухэмычъый».
ТхьакIумкIыхьэр щынапэзэ
Елкэ чIэгъым щылъэтагъ.
Тыгъужъ хафэр губжызэ,
Лъэхъу-лъэушъэу блэчъыгъ.
ЩэцIацIэ ос пхъашэр жэлъэгум,
Шылъэбыцэр гуIэу къэчъэжь.
Жэм ис лIыжъ цIыкIум тиелкэ
РиупкIыгъэу ядэжь къещэжь.
Джы мары гъэкIэрэкIагъэу
ТимэфэкI ар къытфэкIуагъ.
КIэлэцIыкIумэ гушIогъуабэ
Тхъэжьынхэу къафихьыгъ.

ЗэзыдзэкIыгъэр ХЪАЛЫЩ Сэфэрбый.

ТхылъыкIэ къыдэкIыгъ

«Кавказская война в исторической памяти народов России» зыфиIорэ тхылъыр бэмышIэу къыдэкIыгъ. Статья 12 зыхэхьэрэ научнэ IофшIагъэр зытхыгъэр гуманитар ушэтынхэмкIэ Адыгэ республикэ институтым тарихъымкIэ иотдел ипащэу, тарихъ шIэныгъэхэмкIэ докторэу К.Гъ. Ацумыжъыр ары.

Илъэсыбэ хъугъэу зигугъу къэсшIыгъэ авторымрэ сэрырэ тарихъым епхыгъэ Iофыгъохэм язэхэфын тишъыпкъэу тыпылъ. Арышъ, сицыхьэ телъэу къэсIон слъэкIыщт К. Гъ. Ацумыжъым инаучнэ IофшIагъэ осэшхо зэрепэсыгъэр.

Хъугъэ-шIагъэхэм, Iофыгъохэм уасэу авторым итхылъ къащыритырэмэ адесэгъаштэ. Ау Iофыгъо заулэмэ афэгъэхьыгъэу сиеплъыкIэ сэри къэсIонэу сыфай. Анахьэу сыкъызщыуцумэ сшIоигъор лъэпкъ Iофыгъохэр ары.

Тилъэхъэнэ мыпсынкIэ лъэпкъ Iофыгъохэм, лъэпкъ зэфыщытыкIэхэм япхыгъэхэм мэхьанэшхо яI. Мы тхылъми ахэм чIыпIэшхо щаубыты. А Iофыгъом къэбарлъыгъэIэс амал пстэуми чIыпIэшхо зэрэрагъэубытырэр аукъодыеу щытэп. Ау, гухэкI нахь мышIэми, къэбарлъыгъэIэс амал заулэмэ научнэ екIолIакIэр IэкIыб ашIызэ, икъоу Iофым хэшIыкI зэрэфырямыIэр къахэщэу, хъугъэ-шIагъэхэм, Iофыгъохэм объективнэ уасэ къарамытэу, зэкIэ тиблэкIыгъэ «шIуцIабзэу щытыгъэу» къагъэлъагъоу къыхэкIы. Ау къэIогъэн фае сыд фэдэрэ лъэпкъи, Урысыем ис лъэпкъхэри ахэм зэрахэтэу, лъэпкъ Iофыгъохэр нахь зэрэзэхашIэрэр. Ары лъэпкъ зэгурымыIоныгъэхэм ядэгъэзыжьынкIэ тарихъым къырыкIуагъэр зытетым тетэу, чIамыушъафэу, шъыпкъагъэр ылъапсэу къагъэлъэгъоным мэхьанэшхо зыкIиIэр.

Апэрэ чэзыоу къэтIуагъэр зыфэгъэхьыгъэр СССР-м хахьэщтыгъэ лъэпкъ пэпчъ къырыкIуагъэр, итарихъ ышIэн зэрэфаер, лъэпкъ зэфыщытыкIэхэм афэгъэхьыгъэу сыд фэдэрэ хэгъэгуи, Урысыери ахэм зэрахэтэу, итарихъ мыхъунэу къыхэхъухьэгъэ пстэури объективнэу къэтыгъэн зэрэфаер ары. Адыгеир тштэмэ, лъэпкъ зэфыщытыкIэхэм япхыгъэ Iофыгъохэм язэшIохынкIэ ар щысэтехыпIэу къэдгъэлъэгъон тлъэкIыщт. АщкIэ щысэшIоу щыт Адыгеир Краснодар краим къызэрэхэкIыжьыгъэ шIыкIэр. НепэкIэ Адыгеир республикэ шъхьафэу, Пшызэ шъолъыр краеу щыт. Ар зы. ЯтIонэрэмкIэ, зыщыдгъэгъупшэ хъущтэп Адыгэ Республикэм иапэрэ Президентэу А.А. Джарымэм джащыгъум гущыIэу къыIогъагъэхэр: «ТышъухэкIыжьзэ тыкъышъухэнэ!»

А екIолIакIэр зэрэтэрэзыгъэр щыIэныгъэми ыужыкIэ къыгъэлъэгъожьыгъ. Тхылъэу «Кавказская война в исторической памяти народов России» зыфиIорэм тарихъ мэхьанэу иIэм уасэ фэшIыгъуаеу сэлъытэ.

В.Д. ШАХАНОВ.
Тарихълэжь.